

de Engelsche en Schotsche met Skelton, Lindsay, Buchanan, Barclay; de Duitsche met Brant, Murner, Fischart; alle toonen een zelfden drang.

Katholieken, Lutheranen, Calvinisten, Libertijnen, iedere partij bedient zich van dit literatuur-genre. Het was geen tijd, waarin men op een goudschaaltje het betrekkelijk recht van eigen en anderer meening afwegen kon. Recht of verraad; goed of slecht; wijs of dwaas; waarheid of leugen; religie of afgoderij: zóó zag men de dingen.

De Geuzenliederen hebben datzelfde karakter.

En óók, Marnix' aard neigde tot scherts en spot. Men ziet die af en toe ook doorbreken in andere politieke en godsdienstige geschriften. ⁵⁵⁾

Ten slotte: de laatste aanleiding tot Marnix' boek drong vanzelf tot ironie. Dat was Gentiaen Hervet's Missyve oft Seyndbrief aende verdoolde van den Christen ghelooue. ⁵⁶⁾

Dit uiterst zeldzame boekje, altijd met den Byencorf genoemd, werd maar zelden er bij gelezen, nooit voldoende tot toelichting van den Byencorf gebruikt. Er is bijna geen komische trek in Marnix' werk, die niet de weerslag is op Hervet's tractaat. De zoetsappige toon; de ijver om de nieuwe leer te kennen, uit zucht voor zijn zaligheid; het quasi ruim recht doen aan de ketters en hun argumenten; de zelfvoldaanheid: men durft niet tegen mij op; de minachting voor die Hugenootsche predikanten, „die geen dry woorden latijns en connen”: hij walgt van hen; zijn lasterlijke *on-dit's* van grootmoordenaars onder hen; zijn blij-zijn met de vele excellente Docteurs; zijn verachting voor de velen, die vroeger dezelfde dingen al leerden: zij werden immers altijd als ketters gecondemneerd; de wonderlijke schriftbewijzen — en hij weet er nog veel meer, als 't noodig is; dwaze veronderstellingen; familiere woorden over het heiligste; ten slotte de plechtstatige *conclusie*; hoe moet het Marnix onweerstaanbaar gelokt hebben om de uitdaging aan te nemen, gericht tot „den stoutsten ende vroomsten van den hoop”.

Naast een nieuwe uitgave van den Byencorf, zoo dringend noodig, zoo lang reeds verzuimd, ⁵⁷⁾ dient een herdruk van Hervet's boekje te staan. ⁵⁸⁾